

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 14 december 2015

Mål nr

B 3480-14

KLAGANDE

AG

Ombud och offentlig försvarare: Advokat SU

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Grovt rattfylleri

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2014-06-05 i mål B 2767-14

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

SU ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av AG i Högsta domstolen med 22 219 kr. Av beloppet avser 8 424 kr arbete, 8 356 kr tidsspillan, 996 kr utlägg och 4 443 kr mervärdesskatt. Kostnaden ska stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AG har yrkat att Högsta domstolen ska döma till en icke frihetsberövande påföljd eller i vart fall till ett kortare fängelsestraff.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund och frågan i Högsta domstolen

1. AG åtalades för grovt rattfylleri. Enligt gärningspåståendet hade han kört personbil efter att ha druckit alkoholhaltiga drycker i sådan mängd att alkoholkoncentrationen i hans blod under eller efter färden uppgick till 3,0 promille. Körningen skedde vid 19-tiden på trettondagsafton den 5 januari 2014.
2. Körningen avsåg en sträcka om cirka tre km. Enligt AG gick två km av körningen på mindre gator och en km på riksväg. Körningen avslutades vid Arvika sjukhus. Han blev där stoppad av polis. Syftet med körningen var att han skulle hämta sin särbo vid sjukhuset. Enligt AG var det lugna trafikförhållanden och någon trafikfara uppstod inte.

3. Tingsrätten dömde AG för grovt rattfylleri och bestämde påföljden till fängelse i en månad. Hovrätten har med hänvisning till den höga alkoholkoncentrationen ändrat påföljden till fängelse i två månader.

4. Frågan i Högsta domstolen är om enbart det förhållandet att en förare haft en mycket hög alkoholkoncentration medför att straffvärdet för ett grovt rattfylleri är högre än en månad.

Allmänt om rattfylleribrotten

5. Enligt 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott (trafikbrottslagen) ska den dömas för rattfylleri som för ett motordrivet fordon efter att ha förtärt alkoholhaltiga drycker i så stor mängd att alkoholkoncentrationen under eller efter färden uppgår till minst 0,2 promille i blodet eller 0,10 milligram per liter i utandningsluften.

6. I 4 a § trafikbrottslagen finns bestämmelser om grovt rattfylleri. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas bl.a. om föraren har haft en alkoholkoncentration som uppgått till minst 1,0 promille i blodet eller 0,50 milligram per liter i utandningsluften.

7. Genom en lagändring år 1994 sänktes alkoholhalterna i straffbestämmelserna till de nuvarande nivåerna. Samtidigt höjdes straffmaximum för grovt rattfylleri från ett till två års fängelse. Lagändringarna utgjorde en markering av lagstiftarens skärpta syn på alkohol i trafiken och syftade till att främja trafiksäkerheten.

8. Av regleringen framgår att alkoholhalten har getts en framträdande roll dels när det gäller att avgöra om ett rattfylleribrott över huvud taget förekommit, dels vid klassificeringen av om brottet är av normalgraden eller om det ska bedömas som grovt.

9. Alkoholhalten har också tillagts stor betydelse när det gäller valet av påföljd för grovt rattfylleri. Brottet är av sådan art att det föreligger en presumtion för att påföljden ska bestämmas till fängelse. Och för det stora antalet fall av grovt rattfylleri bestäms påföljden till fängelse i en månad. Samtidigt gäller att domstolen ska göra en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Styrkan av presumtionen för fängelse varierar beroende på brottslighetens karaktär. Att gärningsmannen har haft en mycket hög alkoholkoncentration eller att brottet annars inneburit risker för trafik-säkerheten är faktorer som typiskt sett stärker presumtionen för fängelse. På motsvarande sätt kan presumtionen försvagas exempelvis av att alkoholkoncentrationen varit förhållandevis låg och att körningen skett under omständigheter som medfört ringa eller ingen trafikfara. (Se NJA 2000 s. 17 I och II samt NJA 2002 s. 653.)

Alkoholhaltens betydelse för straffvärdet av grovt rattfylleri

10. Enligt 29 kap. 1 § första stycket brottsbalken ska straff, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. I paragrafens andra stycke anges att det vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen har inneburit, vad den tilltalade har insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon har haft. Föreskriften om att den skada, kränkning eller fara som gärningen har inneburit ska beaktas ska uppfattas i vid mening. Alla på straffvärdet inverkan omständigheter som är värda att beakta ska tas med vid bedömningen. (Se NJA 2014 s. 559 p. 5 och 6 med där gjorda hänvisningar.)

11. I förarbetena till lagändringen år 1994 uttalades att grovt rattfylleri innefattar gärningar med varierande straffvärde och att det knappast är möjligt

att mera exakt ange när det finns skäl att tillmäta gärningen högre straffvärde än normalt. Det ansågs emellertid vara naturligt att vid värderingen av ett grovt rattfylleri i avsevärd mån knyta an till de risker för trafiksäkerheten som gärningen typiskt sett innebär. Några närmare uttalanden om vilken betydelse en mycket hög alkoholkoncentration bör tillmätas vid bedömningen av straffvärdet gjordes dock inte. (Se prop. 1993/94:44 s. 28 f.)

12. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2003 s. 495 uttalat att ett fall av grovt rattfylleri utan särskilt försvårande eller förmildrande omständigheter har ett straffvärde om fängelse en månad (se även NJA 2002 s. 653). Av 2003 års rättsfall, som avsåg straffmätning vid upprepade fall av grovt rattfylleri, följer vidare att det förhållandet att den tilltalade har haft en alkoholkoncentration i blodet som vida överstigit två promille är en försvårande omständighet som kan påverka straffvärdet.

13. Att låta en hög alkoholkoncentration i sig få genomslag när det gäller straffvärdet ligger i linje med hur rattfyllerilagstiftningen är uppbyggd. Brottets svårhetsgrad har kopplats till alkoholkoncentrationen, något som i sin tur grundats på att den genomsnittliga olycksrisken har bedömts öka vid en högre alkoholkoncentration (prop. 1993/94:44 s. 25 f.).

14. Slutsatsen av det anförda är att en mycket hög alkoholkoncentration medför att gärningen har ett straffvärde som överstiger fängelse i en månad även om inga andra försvårande omständigheter föreligger.

Bedömningen i detta fall

15. AG har kört bil med en alkoholkoncentration i blodet om 3,0 promille. Även om det inte har funnits några andra försvårande omständigheter i samband med körningen uppgår straffvärdet av gärningen med hänsyn till den höga alkoholkoncentrationen till fängelse i två månader.

16. Den som kör bil med en alkoholkoncentration i blodet om cirka 1,5 promille eller mer får i allmänhet antas utgöra en sådan fara i trafiken att en icke frihetsberövande påföljd inte är tillräckligt ingripande. Det gäller även om påföljden förenas med samhällstjänst (se NJA 2002 s. 653). Det har inte kommit fram några omständigheter som gör att det finns skäl att gå ifrån presumtionen för fängelse. Hovrättens dom ska därför fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ella Nyström, Göran Lambertz, Ingemar Persson, Dag Mattsson och Anders Eka (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Christian Malmqvist